

СИСТЕМА РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ У ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ ДО УМОВ РИНКУ

*Бондаренко О.С., асистент, Кочетков О.В., к.е.н.
Луганський національний аграрний університет*

Досліджено основні недоліки функціонування кредитних спілок на фінансовому ринку України. Розглянуто основні напрямки створення ефективної системи кредитної кооперації для забезпечення потреб аграрного сектора в кредитних ресурсах.

Discovery of the structure and functioning of the main disadvantages of credit unions in the financial market of Ukraine. The basic directions of an effective system of credit cooperatives to meet the needs of the agricultural sector in credit resources.

Постановка проблеми. Нині рівень розвитку кредитної кооперації в Україні не задовольняє наявним потребам суб'єктів малого підприємництва і населення сільської місцевості у фінансових послугах. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває створення стійкої системи кредитної кооперації, до складу якої повинні входити не тільки нині чинні сільські кредитні спілки, але й кредитні кооперативи, Аграрний кооперативний банк, спеціальний кредитний фонд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання ідеології, історії, тенденцій розвитку кредитно-кооперативного руху розглядалися у працях зарубіжних та вітчизняних дослідників: Ф. Райффайзена, Г. Шульце-Деліча, В. Гааза, Д. Річардсона, К. Махона, С. Ріка, А. Еванса, Б. Бранча, С. Баучера, М. Туган-Барановського, А. Анциферова, М. Алімана, М. Шкляра, І. Витановича та інших. Широке коло питань діяльності кредитних спілок досліджувалося у працях В. Гончаренка, О. Пантелеймоненка, А. Оленчика, П. Маковського, О. Кузьміна, А. Пантелеймоненка та інших. Однак проблеми сучасного розвитку української кредитної кооперації як потужного механізму фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки, ще не знайшли достатнього відображення в економічній науковій думці.

Постановка завдання. Процес відродження кредитних спілок триває в Україні вже понад десять років. Дані Держфінпослуг, показують, що в Україні існує понад 700 кредитних спілок. Успішно розвиваючись, вони зараз об'єднують майже 1 млн. громадян, мають майже 1 млрд. грн. сукупних активів. При цьому слід зазначити, що переважна більшість кредитних спілок діє у великих промислових містах. Проте в структурі кредитного портфеля кредитних спілок кредити, надані на ведення фермерських та особистих селянських господарств, становлять лише 2% [4].

На відміну від аналогічних установ в інших країнах, українські кредитні спілки не об'єднані в систему і майже не надають послуг сільськогосподарським товаровиробникам внаслідок недосконалості чинного законодавства, що безпідставно обмежує види діяльності кредитних спілок залученням депозитів і наданням кредитів фізичним особам. В Україні кредитні спілки не мають права надавати послуги фермерським господарствам та іншим малим сільським підприємствам, не можуть здійснювати інші види фінансової дія-

льності (розрахункове обслуговування своїх членів, факторингові та лізингові операції, обмін валюти для своїх членів тощо). В той же час, сучасна банківська система України не задовольняє потреб сільського населення у кредитних ресурсах. У зв'язку з цим необхідно створити на базі діючих вже в сільській місцевості кредитних союзів, повноцінну систему кредитної кооперації, для забезпечення потреб аграрного сектору в кредитних ресурсах.

Виклад основного матеріалу досліджень. Нині системи сільської кредитної кооперації посідають важливе місце у кредитно-фінансових системах більшості країн світу. Наприклад, в Угорщині система ощадно-кредитних кооперативів має майже 4 млрд. євро активів і переважно обслуговує потреби сільських жителів. Угорські ощадно-кредитні кооперативи налічують близько 1,7 тис. відділень – це на 3,1 тис. існуючих населених пунктів. Кооперативи працюють і в таких населених пунктах, в яких не вигідно працювати комерційним банкам, бо цього потребують їх члени. При цьому вони надають весь спектр банківських послуг, навіть обслуговують бюджети місцевих територіальних громад. У Франції система сільських кооперативних кас Credit Agricole обслуговує дві третини французького аграрного сектора і має понад 875 млрд. євро активів. Наведені факти переконливо свідчать про важливе значення кооперативних фінансово-кредитних установ у банківських системах не тільки цих, а й інших розвинених країн [1].

Процес створення системи кредитної кооперації, на наш погляд, припускає:

- оцінку соціально-економічних передумов виникнення і успішного розвитку сільської кредитної кооперації в регіоні;
- уточнення ролі органів державної влади у формуванні системи кредитної кооперації;
- визначення пріоритетних напрямів її розвитку, враховуючи розробку конкретних заходів, визначення учасників і термінів реалізації.

Проте фермери, власники особистих господарств, незважаючи на значну роль у забезпеченні продовольством регіону, практично не мають доступу до кредиту. Банківські кредити для них недоступні через високі відсоткові ставки, відсутність ліквідної поруки. Складнощі виникають через те, що сільськогосподарські виробники часто ведуть недостатньо повний, з точки зору банків, бухгалтерський облік, не знайомі з правилами оформлення пакета документів на отримання банківських кредитів. Обмежуючим чинником також є відсутність у ряді районів області розвинутої банківської інфраструктури.

Ми вважаємо, що нині в Україні є передумови для розвитку сільської кредитної кооперації, а саме:

- значний прошарок дрібних сільськогосподарських товаровиробників має потребу в кредитних ресурсах;
- сільське населення має вільні грошові кошти, частину яких при наданні відповідних гарантій готові розмістити в кредитних спілках та кредитних кооперативах;
- регіональний Уряд підтримує створення сільських кредитних спілок, бачить у цьому один зі шляхів соціально-економічного розвитку сільської місцевості.

Розглядаючи формування і розвиток системи сільської кредитної кооперації, необхідно визначити роль органів державної влади в цьому процесі. На нашу думку, державна підтримка сільської кредитної кооперації повинна здійснюватися в наступних формах:

- формування законодавчої бази, регулюючої її діяльність;
- надання фінансової підтримки в цілях поповнення кооперативних ресурсів, забезпечення «початковим капіталом» новостворювані кредитні спілки та кредитні кооперативи;
- створення гарантійного фонду, що забезпечує стабільний розвиток сільської кредитної кооперації;
- субсидування відсоткових ставок за кредитами, отриманими кредитними спілками та кредитними кооперативами в комерційних банках;
- підготовка і підвищення кваліфікації фахівців для роботи в системі сільської кредитної кооперації.

На підставі вивчених літературних джерел [2, 3] і за результатами власних досліджень ми дійшли висновку про те, що система кредитної кооперації Луганської області має бути сукупністю взаємозв'язаних елементів:

- сільськогосподарських кредитних спілок, кредитних споживчих кооперативів, їх філій і представництв (перший рівень);
- обласного кредитного споживчого кооперативу;
- обласного гарантійного фонду;
- навчально-методичного центру.

Основою системи кредитних споживчих кооперативів є сільськогосподарські кредитні споживчі кооперативи першого рівня, діяльність яких полягає у: видачі позик; залученні заощаджень; управлінні власними і залученими коштами; наданні інформаційних та інших послуг; розширенні мережі представництв; відрахуванні до відповідних фондів і обласний кредитний кооператив.

При достатньому розвитку сільських кредитних кооперативів стане можливим їх об'єднання на рівні регіону. Організаційним і фінансовим центром обласної системи сільських кредитних кооперативів, на наш погляд, може стати обласний кооператив другого рівня, який будучи гарантом надійного функціонування кооперативів першого рівня, виконуватиме наступні функції:

- залучення позикових коштів;
- перерозподіл тимчасовий вільних грошових коштів кооперативів першого рівня;
- надання кредитів кооперативам, в умовах браку власних коштів;
- надання юридичних, бухгалтерських, консультаційних та інформаційних послуг працівникам кредитних кооперативів;
- створення регіонального резервного фонду;
- поширення інформації про діяльність кредитних кооперативів, участь у підготовці фахівців з кредитної кооперації;
- контроль за діяльністю кооперативів;
- взаємодія з органами державної влади.

Необхідною ланкою регіональної системи сільської кредитної кооперації повинен стати, створений на регіональному рівні обласний гарантійний фонд. Він акумулюватиме всі прибутки кредитних спілок та кредитних кооперативів – власні кошти, бюджетні надходження, банківські кредити і бути гарантією надійності для населення, що вклало свої заощадження в цю організацію. Крім того, фонд може виступати гарантом за банківськими кредитами, фінансувати загальні заходи, що проводяться кооперативами, частково компенсувати збитки окремих кооперативів.

З метою забезпечення організаційної взаємодії всіх виконавців програми доцільно створити Раду з координування розвитку обласної системи сільської кредитної кооперації. Головою Ради правомірно призначити керівника головного управління агропромислового розвитку Луганської обласної державної адміністрації.

Задачами Ради з координування розвитку обласної системи сільської кредитної кооперації є:

- проведення державної політики у галузі сільськогосподарської кооперації, організаційне забезпечення заходів щодо реалізації чинного законодавства;
- розробка пропозицій з удосконалення законодавчої бази розвитку кредитної кооперації, у тому числі пропозиції з використання заходів державної підтримки за рахунок бюджетних коштів, передбачених для сільськогосподарських товаровиробників;
- участь у підготовці і реалізації проектів міжнародних організацій з питань розвитку кредитної кооперації;
- організація проведення конференцій, семінарів з проблем функціонування кооперації в агропромисловому комплексі;
- участь в організації підготовки і перепідготовки кадрів, підвищення кваліфікації фермерів, підприємців і фахівців з питань кредитної кооперації.

Висновки. З урахуванням основних положень викладених в цій роботі, ми вважаємо за потрібне скласти проект Обласної цільової програми розвитку сільської кредитної кооперації Луганської області на 2013-2017 рр.

Основними задачами Програми є:

- створення розгалуженої мережі сільськогосподарських кредитних споживчих кооперативів, які стабільно розвивається, їх філій і представництв, що охоплюють усі райони області;
- фінансово-майнова підтримка кредитної кооперації;
- створення умов для залучення банківських кредитів кредитними кооперативами;
- акумуляція грошових заощаджень населення і суб'єктів підприємницької діяльності, засобів інвесторів для інвестування в агропромисловий комплекс.

Моніторинг реалізації обласної цільової програми повинен здійснюватися за такими напрямками: динаміка загальних параметрів діяльності кредитних кооперативів (кількість пайовиків, величина створюваних фондів, об'єми залучених кредитних ресурсів, відсоток повернення кредитів та ін.); повнота і ефективність використання виділених бюджетних коштів; оцінка виконання

програмних заходів щодо розвитку системи кредитної кооперації. Результати моніторингу повинні регулярно надаватися Координаційній раді.

Література:

1. Гончаренко В. В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика.– К.: Наук. думка, 1997.– 240 с.

2. Концепція розвитку кредитної кооперації України // Україна – business.– 2006.– № 21–22.– С. 2.

3. Метеріали семінару “Кредитні спілки України: пріоритети розвитку та регуляторної політики” (Оленчика А. Я. – член Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, директор департаменту нагляду за кредитними установами).– Л.: ДКРРФПУ, 2006.– 16 с.

4. www.dfr.gov.ua – офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

Рецензент: д.е.н., професор Фірсов Є.О.

УДК 364.48 : 63.006 (477. 53)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ МИРГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ

*Бредун Н. В., к.е.н., Галич О. А., к.е.н., доцент, Русанова Г. М., к.е.н., с.н.с.
Полтавська державна аграрна академія*

У статті проаналізовано сучасний стан соціальної інфраструктури сільських територій Миргородського району і внесені пропозиції щодо її покращення.

In the article the analysis of social'no-pobutovoy sphere of rural territories of the Mirgorodskogo district and making suggestions is conducted in relation to their improvement.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток аграрного виробництва в Полтавській області, в останні роки, відбувається на основі концентрації земельних, майнових та фінансових ресурсів в інтегрованих аграрних підприємствах, що дозволяє досягати високих показників технологічної та економічної ефективності. Водночас розвиток агробізнесу актуалізував структурну невідповідність попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці, загострив проблему безробіття сільського населення, що призвело до напруженості у забезпеченні соціальних стандартів. В останні роки в межах сільських територій помітною є значна розбіжність в рівнях життя, мають місце малозабезпеченість і бідність, надмірна диференціація рівня доходів різних категорій населення, обмеженість в реалізації базових потреб, а в кінцевому підсумку – дефіцит соціальної захищеності. Розвиток соціальної інфраструктури в ринкових умовах є надзвичайно складним завданням, яке, з урахуванням сучасної ситуації, що сформувалася в Україні, а також наявності кризових явищ, перетворюється на складну проблему, пов'язану з тривалим процесом переорієнтації соціальних пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванню напрямків розвитку соціальної інфраструктури села присвячені праці М. Ф. Кропивка, П. Т. Саблука, Ю. О. Лупенка, О. Г. Булавки та ін. Проте сучасні ринкові трансформації у країні актуалізують необхідність удосконалення існуючих та напрацювання нових теоретико-методологічних, методичних і прикладних засад функціонування соціальної сфери, її адаптації до ринкових умов господарювання.